

1

Сурагчийн овог, нэр:

Эхэлсэн он.....сар.....өдөр.....цаг.....
Дууссан он.....сар.....өдөр.....цаг.....**СЭДЭВ: МОНГОЛ ЕРӨӨЛ МАГТААЛ****АГУУЛГЫН ТОВЧ ТАЙЛБАР:**

Магтаал нь аливаа зүйлийн сайн сайхан шинжийг тоочин дүрсэлж, бахархан сайшаах утгыг илэрхийлсэн байдаг. Магтаалыг тодорхой айзам хэмжээ бүхий тусгай хөг аялгуугаар хэлэх ба одоогийн байгаа сайн сайхныг нь магтан батжуулахын зэрэгцээ орчин тойрныхоо юмс үзэгдлийг сүслэн дээдэлж, уран яруу үгээр магтан мялааж шүлэглэсэн байдаг онцлогтой.

Ерөөл нь ерөөгч тухайн үеийн байдлыг магтахаас гадна ирээдүйн сайн сайхныг бэлгэшээн хүсэж, аялгуулан хэлдэг аман зохиолын төрөл юм. Ерөөлийн гол онцлог нь нэгдүгээрт, ерөөгчийн зөн билиг, бэлгэдэлт сэтгэлгээ, ирээдүйн тухай хүслэнг шингээсэн байдаг, хоёрдугаарт, дүрсэлж байгаа зүйлээ урнаар, бэлгэ дэмбэрэлт санаагаар баяжуулан тоочин хэлдэг байна.

Дасгал 1. Монгол ерөөл магтаалыг уншиж, ойлгоё.

Алхам 1. 7 дугаар ангийн сурах бичгийн 9 дүгээр талаас “Хангайн магтаал” -ыг уншъя. Магтаалын ямар үг хэллэг сонирхлыг чинь хамгийн их татсан бэ?

.....

.....

.....

Алхам 2. Үгийн утгыг мэдье. Учир нь үгийн утгыг мэдэхгүй бол бид ямар ч эхийг бүрэн ойлгож чадахгүйг ямагт санаарай.

“Хангайн магтаал”-ын дараах үгсийг тольдон тайлбарлая.

Үг	Үгийн тайлбар	Үг	Үгийн тайлбар
Өлөн өвс	Ширэг, чийгтэй газар ургасан нэгэн төрөл өвс	Мэхээрийн бор	Мэхээр хурааж нөөцлөн иддэг жижиг хулгана
Борог өвс	Хөхөрч шарлаж унасан хагд өвс	Рашаан тамир ханхалсан	Рашааны эдгээх хүч цогцолсон
Өрөөлдөж тавьсан морь	Морины урд хойд хоёр хөлийг холбон туших	Гундаа шар нуруу	Намар уулын мод шарлаж, гандаж гундсан мэт харагдах
Харцагаа түрэн урамдах	Намар буга урамдах үед сээр ууц хоёрын дундах харцага яс хөдлөхийг хэлж байна.	Өлзийтэйхэн хангай	Тойрон амьдрах ард олонд ээл ивээлээ хайрлах гэсэн утга
Гунан хар бүргэд	Ид насанд хүрч, хүч чадал нь багтаж ядсан бүргэд	Суу халиу	Усны халиу

1. Магтаалд “Хангай хан”-ыг ямар улиралд магтаж байна вэ?

.....

Ямар ямар шинжээр нь тэгж бодож байна вэ? Жишээ бичье.

.....

Яагаад заавал энэ улирлыг сонгон магтсан юм бол? Өөрийн бодлоо бичье.

.....

.....

Алхам 3

Асуултад дараалын дагуу хариулж, “Хангайн магтаал”-ын талаар эргэцүүлье.

“Хангайн уул бол маш олон хүн, амьтны амьдралд ач тустай, үзэмж төгөлдөр сайхан нутаг учир хүн бүр хайрлан хамгаалж, дээдлэн үзэх хэрэгтэй юм” гэж магтаалын гол санааг дүгнэж болох уу? Чи юу гэж бодож байна вэ?

2. Асуултад хариулъя. Өөрөө мэдэхгүй бол ахмад хүнээс лавлаарай.

- 1. “3 тохой хурц тоорой мод нь дөрөө зурам...” гэсэн хэсгийн “Тоорой” мод хаана ургадаг вэ?
- 2. ...”Идэр Тэрхийн өвгөн буурал, баян хангай”гэсэн хэсэгт дурдагдаж байгаа голууд хаана байдаг вэ?

.....
.....

Хариултаас үүдэн хариулъя.

Хангайн нуруу монголын говь, хангай нутгийг дамнан оршдог гэдгийг магтаалын дээрх жишээгээр баталж болох уу?

.....
.....

3. “Хангайн магтаал”-аас дараах утгын зүйлчлэлд жишээ бичье.

1. Гол усны нэр

2. Ургамлын нэр

3. Амьтны нэр, зүс

.....

Эдгээрийг магтаалд тоочсоны учрыг чи юу гэж бодож байна вэ?

.....

.....

.....

Дараах холбоосоор, “Алтайн магтаал”-ыг сонсоорой.
<https://www.youtube.com/watch?v=EsaZHngmblo>

Монгол хүний амьдрал ахуйд байгаль, эх нутаг нь маш чухал ач холбогдолтойн учир хийгээд монголчуудын газар нутгаа хайрлан хүндлэх ёс, зан заншлын талаар чи юу мэдэх вэ? Товч бичье.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2

Сурагчийн овог, нэр:

Эхэлсэн он.....сар.....өдөр.....цаг.....
Дууссан он.....сар.....өдөр.....цаг.....

СЭДЭВ: МОНГОЛ ЕРӨӨЛ МАГТААЛ

АГУУЛГЫН ТОВЧ ТАЙЛБАР:

Зохиолчийн үг сонголтын шалтгааныг тайлбарлана гэдэг нь, зохиолч үзэл бодлоо илэрхийлэхдээ, мөн зохиолын дүрээ урлахдаа ямар үгийг, яагаад сонгон хэрэглэснийг ажиглан, жишээ баримтаар тайлбарлан судална гэсэн үг юм.

Уран дүрслэл: Өгүүлж хэлэх санааг уран сайхан, уянга яруу, содон сонирхолтой илэрхийлэх арга хэрэглүүрийн хэлнэ. Үүнд:

Адилтгал: Уран дүр гаргах хамгийн гол арга юм. Хоёр юм үзэгдлийн адил төстэй шинжээр нь жишиж, харьцуулан шинэ шинжийг дүрслэх хэрэглүүр юм.

Амьдчилал: Амьд юмны шинж чанарыг төстэй байдлаар нь амьгүй бодист шилжүүлэн дүрслэхийг хэлнэ. Жишээ нь: “Зүү чамайг дагаж, зүггүй их явлаа. Одоо больё, ондоо замаар явъя. Өөрчлөлт хувьслын үед өөр замаар явъя” гэж утас нэг удаа ууртай хэллээ.
(Д.Батжаргал “Утас зүү хоёр” шүлэг)

Хэтрүүлэл: Юмсын шинж чанарыг хэт ихэсгэн эсвэл хэт багасган дүрслэх арга.

- ✓ **Ихэсгэл:** Юмс үзэгдэл, үйл явдлын аль нэг шинж төрхийг уран сайхнаар ихэсгэн давуулж дүрслэхийг /ихэсгэл/ гэнэ. Жишээ нь:
- ✓ “...Далан хүн даадаггүй далай цагаан шаазангаар айраг нэг дүүргэж...”
(Эрийн сайн Хан Харангуй тууль)
- ✓ **Багасгал:** Багасгал нь ихэсгэлийн эсрэгээр юм үзэгдэл, үйл явдлын шинж байдлыг багасган хэтрүүлэх уран сайхны дүрслэлийн арга юм.

Дасгал 1. Зохиолын үг сонголт, уран дүрслэлийн үүрэг, хэрэглээг шинжилье.

Алхам 1. 7 дугаар ангийн сурах бичгийн 12-13 дугаар талаас “Таван хошуу малын магтаал” -ыг уншъя. “Таван хошуу мал”-ын магтаалыг уншихад “Хангайн магтаал”- аас ялгаатай ямар бодол, сэтгэгдэл төрсөн бэ?

.....

.....

.....

Алхам 2. Магтаалд таван хошуу малын шинж байдлыг дүрсэлсэн үгсийг хүснэгтэд нөхөж бичээд, мэдэхгүй үгийн утгыг толь бичгээс болон ахмад хүнээс мэдэж аваарай.

	Адуу	Тэмээ	Үхэр	Хонь	Ямаа
Зан авир					
Явдал					
Нас шүд					

Алхам 3

Адууг ямар уран дүрслэл хэрэглэж магтсан байна вэ? Дугаарын ард тохирох үсгийг бичье.

Адуу

1. Хулан хоёр чихтэй
2. Хатирч хүрэхгүй бэлтэй
3. Харваж хүрэхгүй зэлтэй

- А. Ихэсгэл
- Б. Адилтгал
- В. Ихэсгэл

Дараах уран дүрслэл хэрхэн бүтсэн байна вэ?

Тэмээ

1. Хонин шар нүдтэй - Адилтгал
2. Ширээ бөхтэй - Адилтгал
3. Ширэм тавагтай - Адилтгал
4. 30 хуруу зогдортой - Ихэсгэл

Жишээ нь: “Хонин шар нүдтэй”- Хонь, тэмээ хоёрын нүдний өнгөний төстэй байдлаар нь адилтгасан.

.....

.....

.....

Уран дүрслэлээр зохиолчийн ямар үнэлэмж, хандлага илэрч байна вэ?

Үхэр

Эргээд барагддаггүй
Ивэлгээд хүчрэгддэггүй...
Хангай бугын гүйдэлтэй...
Жад ороонгон эвэртэй
Жартгай дайсанд амтай...

Жишээ нь: “Эргээд барагддаггүй” –тойрч барагдашгүй олон гэсэн санаа бөгөөд энэ нь мал сүргээ тоо томшгүй олон болог гэсэн зохиолчийн хандлага илэрсэн.

.....

Уран дүрслэлийг зургаар үзүүлье.

Ямаа

Сэлмэн дэрлэгэр эвэртэй
Цэцэг цоохор зүстэй
Ямагт хошуучлах ааштай

Уран дүрслэл нь малын шинжийг дүрслэхэд ямар үүрэгтэй байна вэ?

Хонь

- Халив сүүлтэй
- Хунгийн дуутай
- Дунгийн зүстэй

Жишээ нь: “Халив сүүлтэй”

Хонины тарга хүчийг үзүүлэхийн тулд тогооны тагийн дугуй хэлбэртэй адилтгасан.

.....

.....

.....

Магтаалд тооны нэрээр бүтээсэн ахиулал нь ямар бэлгэдэл илэрхийлж байна гэж бодож байна вэ?

Адуу мянга, тэмээ түм, үхэр бум, хонь сая, ямаа живаа

.....

3

Сурагчийн овог, нэр:

Эхэлсэн он.....сар.....өдөр.....цаг.....
Дууссан он.....сар.....өдөр.....цаг.....

СЭДЭВ: МОНГОЛ ЕРӨӨЛ МАГТААЛ

АГУУЛГЫН ТОВЧ ТАЙЛБАР:
 Шүлгийн нэг мөрийг шүлгийн шад гэнэ.
 Толгой холбох: Шүлгийн шадын эхний авиаг ижилсүүлэхийг толгой холбох гэнэ.
 Сүүл холбох: Шадын төгсгөлийг адилсуулан холбож хэмжээ тэнцүүлснийг сүүл холбох гэнэ.
 Монгол шүлэгт толгой холбоц чухал үүрэгтэй. Толгой холбох хэлбэрүүд нь:

A	A		A		A	
A	A	Зэрэгцэх	B	Салаавчлах холбоц	B	Хаших
A	B	холбоц	A		B	холбоц
A	B		B		A	

Шүлгийг толгой, сүүл холбосноор шүлгийн айзам хэмнэл бүрдэж, уран яруу, сонсголонтой болдог.

Дасгал 1. Шүлэглэсэн зохиолын шад, холбоцыг тайлбарлая.

Алхам 1. “Таван хошуу малын магтаал”-ын хэсгийг уншиж, шүлгийн мөрүүдийг хэрхэн зохион байгуулсныг ажиглая. Жишээнээс үзэхэд, шүлгийн шадуудын эхний авиаг хос хосоор нь зэрэгцүүлэн толгой холбосноос гадна мөн сүүлийг хосоор нь адил төгсгөлөөр холбож, дүгнэлт шадын сүүлийг сондгойруулах арга хэрэглэсэн байна. Мөн хосолсон шад бүр адил тооны үг, ойролцоо тооны үеэс / 4-5,6-7/ бүрдсэнийг анхаараарай.

Хангай царамд нутагтай	Хан-гай ца-рамд ну-таг-тай / 3 үг, 7 үе/
Хандгай бугын гүйдэлтэй	Ханд-гай бу-гын гүй-дэл-тэй /3 үг, 7 үе/
Сүүл саваг сайтай	Сүүл са-ваг сай-тай /3 үг, 5 үе/
Сүү шим ихтэй	Сүү шим их-тэй /3 үг 4 үе/
Жад оронгон эвэртэй	Жад о-рон-гон э-вэр-тэй /3 үг, 7 үе/
Жартгай дайсанд амтай	Жарт-гай дай-санд ам-тай /3 үг, 6 үе/
Хар тарлан алаг	Хар тар-лан алаг /3үг, 5 үе/
Хайнаг сарлагийн чинь	Хай-наг сар- лаг-ийн чинь / 3 үг, 6 үе/
Буян хишиг дэлгэртүгэй	Буян хи-шиг дэл-гэр-тү-гэй / 3 үг, 7 үе/

Алхам 2. Магтаалын хэсгийн бүтцийг тодорхойлъё..

Эмээлийн магтаал	Тодорхойлолт
Малын арьсан захтай	
Магнаг торгон тохомтой	
Толь дүгрэг хазаартай
Торгон утсан оломтой
Хүрэл болд дөрөөтэй
Хөмөлдрөг хударга чимэглэлтэй	

Дүгнэлт: “Эмээлийн магтаал” -ын хэсгийн шадын толгой холбоц нь: _____, сүүл холбоц нь _____, шад тус бүрийн үгийн тоо нь _____ үе нь _____ байна. Иймээс айзам хэмнэлтэй, уран яруу аялгуулан уншихад дөхөм болж байна.

4

Сурагчийн овог, нэр:

Эхэлсэн он.....сар.....өдөр.....цаг.....
Дууссан он.....сар.....өдөр.....цаг.....**СЭДЭВ:** МОНГОЛ ЕРӨӨЛ МАГТААЛ

Дасгал 1: Шүлэг зохиоё.

	<p>A- урд бүүрэг B- хяр C- даруулга D- олонцог E- хойд бүүрэг F- баавар G- хойд ганзага H- дэвс I- тохом J-дөрөө K-дөрөөний сур L-дугтуй M- гөлөм N-урд ганзага O- хавтас</p>	<p>Алхам 1. 7 дугаар ангийн сурах бичгийн 15 дугаар талаас “Эмээлийн магтаал”-ыг уншиж, шүлэглэсэн аргыг ажиглая.</p> <ul style="list-style-type: none"> Эмээлийг магтахдаа түүний бүрдэл хэсгүүд болон гадаад шинж, хэрэглээний онцлог, бүтсэн эд зэрэг юу, юуг нь магтсаныг сайтар анхааръя.
---	---	--

Алхам 2: Юмсын гадаад шинжийг дүрслэн магъя.

Бичихийн тулд анхааръя.

Магтах зүйлээ сонгоё. Гудамж талбай, унаа морь, машин техник, сургууль ...

- Уг зүйлийнхээ гадаад төрх байдлыг бүртгэж бичье.
- Магтах зүйлийнхээ бүтцийг ажиглаж, тэмдэглэж авъя.
- Бичсэн гадаад төрхийг тэмдэглэсэн үгсийг тэмдэг нэр, адилтгал, амьдчилал, хэтрүүлэл зэрэг уран дүрслэлийн аргаар дэлгэрүүлье.
- Юунаас, хаанаас нь эхэлж магтахдаа тогтооё.
- Толгой сүүл холбож, шадын үг, үеийн тоог тэнцүүлье
- Бахархсан, магтсан өнгө аясаар бичье.
- Бичсэн зүйлсээ нэгтгэн магтаалаа бичье.
- Бичсэн магтаалдаа ирээдүйн сайн сайхныг ерөөсөн агуулгатай 2 шад нэмье
- Бичсэн магтаалаа засан сайжруулъя

5

Сурагчийн овог, нэр:

Эхэлсэн он.....сар.....өдөр.....цаг.....
Дууссан он.....сар.....өдөр.....цаг.....**СЭДЭВ: ТҮҮХЭН ДОМОГ****АГУУЛГЫН ТОВЧ ТАЙЛБАР:**

Түүхэн домог гэдэг нь хэзээ нэг цагт болж өнгөрсөн үйл явдлыг уран сэтгэмжээр ургуулан баяжуулсан аман зохиол юм. Домгийн үйл явдал бүхлээрээ үнэн байх албагүй бөгөөд түүхэн хүн, түүхэн үйл явдлын ямар нэг үнэн улбаа байхад л хангалттай. Энэ улбааг домгийн түүхэн үндэс гэдэг. Түүхэн домог нь зохиогдсон үеийнхээ ахуй соёл, түүх, сэтгэлгээний онцлогийг хадгалан үлддэг байна.

Түүхэн домгийг дотор нь угсаатны түүхэн домог, түүхт хүний домог, аж байдлын домог гэх зэргээр ялгаж болно.

Дасгал 1. Монгол түүхэн домгийг уншиж, ойлгоё.

Алхам 1. 7 дугаар ангийн сурах бичгийн 31-3- дугаар талаас “Мэргэн Жа Гүний түүхэн домог” зохиолыг уншъя.

Алхам 2. Түүхэн домгийг ойлгохын тулд тухайн үеийн соёл, түүхийн талаар тодорхой мэдлэгтэй байх ёстой тул мэдээллийг анхааралтай уншиж ойлгоё..

Түүхэн холбогдолтой үгс	Тайлбар
Жонон засгийн хошуу	Одоогийн Баянхонгор аймгийн Хүрээмарал, Баянбулаг, Гурванбулаг сумд
Тэргүүн зэрэг тайж	Чингис хаан болон түүний дүү нарын үр хойчсыг тэмдэглэсэн цол. Тайж нь дотроо тэргүүн, дэд, гутгаар, дөтгөөр хэмээн 4 зэрэгт хуваагдаж байв
Улсад туслагч гүн	Гүн цол- Манжийн үед ван, бэйл, бэйс, гүн гэсэн “Хэтэрхий дөрвөн хэргэм”-ийн нэг ба дотор нь түшээ гүн, улсад туслагч гүн, гүнгийн зэрэг засаг, тэргүүн зэрэг тайж гэж гурван зэрэг хуваадаг байжээ.
Бээжингийн Монгол журганы газраа...	Монгол Журган яам - Манж Чин улсын үеийн Монголын асуудлыг эрхэлсэн төв захиргааны байгууллага. Энэ яам нь Бээжин хотод төвлөн, Монголын аймаг хошуудын гол албан тушаалтныг томилох, ноёд, тайж нарын хэргэм зэргийг залгамжлуулах, Монголтой хамаа бүхий хууль цааз батлах, Монголд байсан хятад худалдаачдын асуудал зэрэг ажлыг хариуцдаг байжээ.
Жасаалан суух	Монголын том ноёд Монгол журганд ээлжээр очиж тогтмол алба хаахыг Монгол журганд жасаалах гэж хэлдэг байжээ. Жасаалах гэдэг нь ээлжийн алба гүйцэтгэх гэсэн утгатай.
Гангийн дархан	Гангийн дархан- Монгол дархны уламжлалд гангийн дархыг дархны урлагийн дээд гэж ярьдаг. Монголчууд ган төмрийн урлалаараа алдартай байжээ.
Далай Чойнхор вангийн хошуу	Одоогийн Архангай аймгийн Тариат сум, Хөвсгөл аймгийн Галт, Жаргалант сум, Шинэ Идэр сумын хагас
Чавганц дархан	Далай Чойнхор вангийн хошууны харьяат түүхэн хүн, алдарт дархны хоч нэр.
Түгээмэл Элбэгийн он	1850–1861 он

<p>Засаг ноёны зэрэг залгах</p>	<p>Засаг ноён - Манж Дайчин улс (1636-1911) болон Богд хаант Монгол улсын (1912-1923) үед монголын хошууны эрх барьсан тэргүүнийг хэлдэг байжээ. Тиймээс “зэрэг залгах” гэдэг нь засаг ноёны цол хэргэм, үүргийг дамжуулан авах гэсэн утгатай ажээ.</p>
---------------------------------	---

Алхам 3. Дараах даалгаврыг гүйцэтгэж, зохиолын талаар эргэцүүлье.

<p>Даалгавар: Зохиолоос авсан дараах мэдээллээс уг зохиолыг түүхэн үндэстэй болохыг дүгнэж бичье.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сайн ноён хан аймгийн Жонон засгийн хошууны тэргүүн зэрэг тайж, улсад туслагч гүн Жамсранжавтан <ol style="list-style-type: none"> 1. Далай Чойнхор вангийн Чавганц дархан 2. Мэргэн Жа гүн.. Түгээмэл Элбэгтийн 8 дугаар оны орчин тэнгэрт хальж, түүний хөвгүүн ... засаг ноёны зэрэг залгажээ. <p>Дүгнэлт:.....</p>	
<p>Даалгавар: Хэтийг захиалж хийлгэсэн зорилгыг олж, өмнөх дугаарыг дугуйлья.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жа гүн уран хийцтэй хэтээр гайхуулахыг хүссэн. 2. Монголчуудын уран дархны чадлыг манж нарт мэдүүлэхийг хүссэн. 3. Жа гүний хэт хуучирч муудсан 	
<p>Даалгавар: Зохиолын гол дүр Жа гүнийг “мэргэн” гүн болохыг батлах баримт 2-3 “ыг олж бичье.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 	
<p>Даалгавар: Манж ноёд түшмэдийн ааль зан нэн ихэмсэг танхилзуур, хэр барагтай үг тоож дуугарахгүй ... байгаагийн шалтгааныг бичье. Шалтгаан:</p> <p>.....</p>	<p>Даалгавар: Манж ноён түшмэдийн ааш зан илт засарч, юлган зөөлөн болсны шалтгааныг бичье. Шалтгаан:</p> <p>.....</p>
<p>Монголын гангийн урлалын хөгжлийг харуулсан домгийн гол санааг илэрхийлсэн хэлцийг олоорой. А. Галуу дуурайж, хэрээ хөлөө хөлдөөх Б. Сайныг дагавал сарны гэрэл, Мууг дагавал могойн хорлол В. Биеийн хүчээр нэгийг дийлнэ. Ухааны хүчээр мянгыг дийлнэ. Г. Нэр хугарахаар яс хугар</p>	<p>Дараах оньсогод хэт цахиурыг хэрхэн оньсоголсныг тайлбарлаж, хэтийн бүрдэл хэсгийг мэдэж авъя.</p> <p>Байван хааны булигаарын өөдөс Балба дархны төмрийн өөдөс Гандаж хагдарсан өвсний өөдөс Газарт хэвтсэн чулууны өөдөс Тэр юу вэ? /хэт, цахиур, уул/</p>
<p>Далай Чойнхор вангийн Чавганц дархан Жа гүнтний захиалсан хэтний ганг хэдий хугацаанд хийв? Учрыг нь таамаглан, “Дархан хүн бурхан ухаантай” гэсэн санааг илтгэн эх зохиоё.</p>	

6

Сурагчийн овог, нэр:

Эхэлсэн он.....сар.....өдөр.....цаг.....
 Дууссан он.....сар.....өдөр.....цаг.....

СЭДЭВ: ТҮҮХЭН ДОМОГ

Дасгал 1. Зохиолын өгүүлэгдэхүүн бүтцийн холбоо хамаарлыг олъё.

АГУУЛГЫН ТОВЧ ТАЙЛБАР:

Эхлэл - Орчин, дүр, өгүүлэгдэхүүний талаарх суурь мэдээлэл.

Зангилаа - Зохиолын үйл явдал үргэлжлэх шалтгаан

Өрнөл - Зохиолын зангилаанаас учир шалтгааныг олохын тулд үргэлжлэх хэсэг

Туйл - Зохиолын хэрэг явдал, зөрчил тэмцэл туйлдаа хүрэх хэсэг

Тайлал - Зохиолын зөрчил шийдэгдэх хэсэг

Төгсгөл - Зохиолч тайллыг хэрхэн үзэж дүгнэснээ илэрхийлэх хэсэг.

Алхам 1: Дараах холбоосор орж хоёр хичээлийг үзье.

- “Зохиолын сэдэв, гол санаа, дүрээс төрсөн мэдрэмж сэтгэгдлээ бичих”

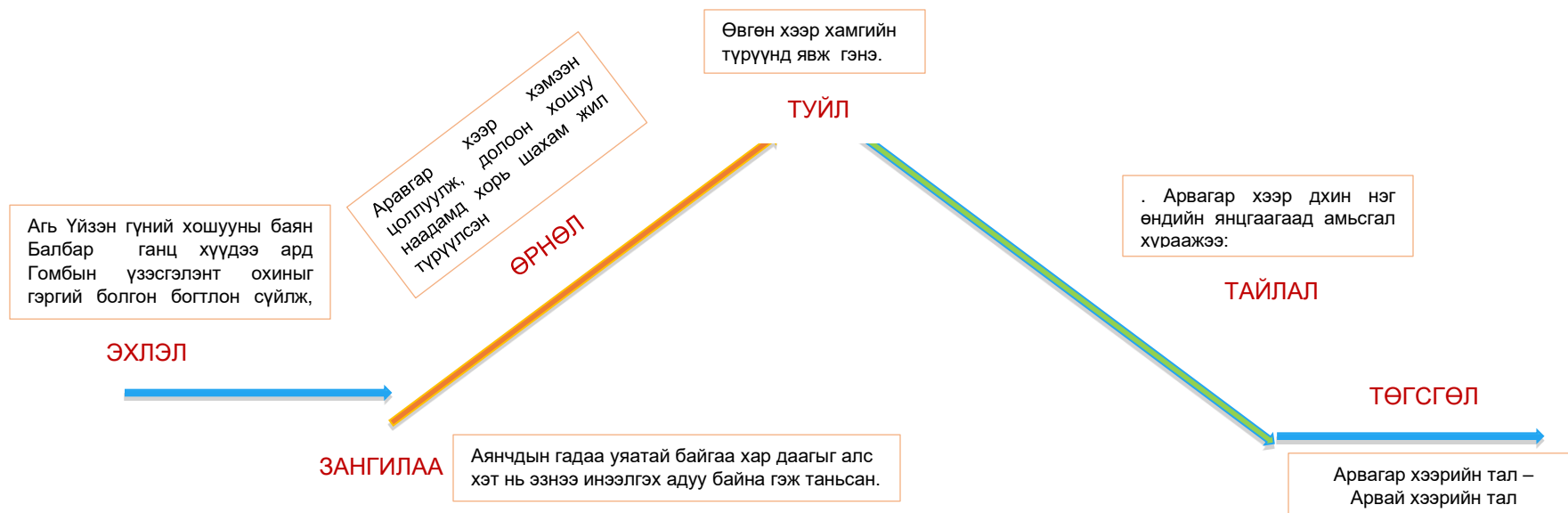
<https://econtent.edu.mn/lessons/EBS/7rangj/uran/1609>

- “Зохиолын өгүүлэгдэхүүний бүтэц, холбоо хамаарлыг тогтоох”

<https://econtent.edu.mn/lessons/EBS/7rangj/uran/1555>

Алхам 2: Дараах асуултын дагуу эргэцүүлж, зохиолын үйл явдлаар жишээлэн, дүгнэж бичье.

- Зохиолын зангилаа бол зохиолын үйл явдлын гол учир шалтгаан нь байдаг. Иймд 1.Зохиолын зангилаа яаж өрнөсөн бэ?, 2.Зангилаа яаж туйлдаа хүрэв? 3. Зангилаа яаж тайлагдсан бэ?, 4. Зангилаа төгсгөл хоёр хэрхэн холбогдож байна вэ?

7

Сурагчийн овог, нэр:

Эхэлсэн он.....сар.....өдөр.....цаг.....
Дууссан он.....сар.....өдөр.....цаг.....**СЭДЭВ:** ТҮҮХЭН. ТУУРЬ**АГУУЛГЫН ТОВЧ ТАЙЛБАР:****Өгүүлэг** - Роман, туужаас жижиг, хүний амьдралын нэгэн содон зүйл явдал, учрал, зурвасхан, агшныг хурц тод дүрслэн үзүүлдэг**Туурь** - Хэмжээ болоод дүрийн хувьд өгүүллэгтэй ойр боловч ихэнхдээ амаар дамжиж яригдаж ирсэн ер бишийн үйл явдал, гэнэтийн онцгой сонин учрал тохиолыг үзүүлсэн, хурц зөрчил, санаанд оромгүй уран шийдэлтэй байдаг.**Дасгал 1. Монгол туурийг уншиж, ойлгоё.****Алхам 1.** 7 дугаар ангийн сурах бичгийн 41- 44 дүгээр талаас “Шүхэрч Буनिया” зохиолыг анхааралтай уншъя.**Алхам 2:** Түүхэн зохиолыг сайн ойлгож уншвал зохиолд гарч буй цаг үеийн тухай мэдээлэл, хүмүүсийн үзэл бодол, соёл заншил, түүхэн үйл явдлын тухай олон зүйлийг мэдэж авч чадна.

Жишээлбэл, “Шүхэрч Буनिया” зохиолыг сайн ойлгохын тулд үгийн тайлбарыг харъя.

Үг	Тайлбар	Үг	Тайлбар
Автай сайн хаан	ХҮI зууны үеийн монголын түүхэн зүтгэлтэн	Арслан хэвтлэг	Лам нарын хэвтэх ёс бөгөөд нас барсан хүнийг тийн хэвтүүлдэг байжээ
Эрдэнэ зуу хийд	Автай сайн хан 1586 онд Эрдэнэ зуу хийдийг байгуулжээ.	Яс тавих газар	Тэр үед хүнийг ил хөдөө тавьж оршуулдаг байсан аж.
Зуугийн цам	Эрдэнэ зуу хийдийн цам Монгол даяар алдартай бөгөөд 108 дүртэй байжээ.Цам нь бурхдыг энэ ертөнцөд залж ирүүлэх утгатай зан үйл юм.	Хуучин муу журам	Гудас дэвсгэрийн хуучин нэр
Шарын шажин	Зонховын үүсгэсэн Буддын шашны салбар	Жуушаан утас	Ороомог утас
Шинэ хязгаар	Шинжаан , Тухайн үед Ойрадын нутаг байжээ.	Лойлин	Бурханы орны дүрслэл
Хувраг	Сахил авсан буддын лам	Номын баринтаг	Судар номын ороон боох бөс ороолт
Довжооны хайс	Сүмийн довжооны хашаа	Дуганч	Дуган сүмийг хариуцдаг лам
Их гэсгүй	Хийдийн журам, лам нарын сахилга батыг хариуцан сахиулагч ламын албан тушаал	Хүрд эргүүлэх	Дотроо тарни маань зэрэг шашны номын бичээс бүхий хүрдийг эргүүлэн бясалгал үйлдэх нэг арга
Торлогдох	Сахилга алдсан лам нарыг саваа модоор занчих	Буг шулам	Хүнд хор хөнөөл учруулах хүмүүн бус
Олон суваргат хэрэм	Эрдэнэ зуугийн хэрэм 108 суваргаар хүрээлэгдсэн байдаг	Бэрээгээрээ багана цохин цогдомдож	Гэсгүй лам бэрээ хэмээх саваагаараа багана цохих зан үйл
Винайн ёс	Номхотголын ёс буюу лам нарын сахиж явах ёс	Улиастайд суух зарлигийн манж сайд	Улиастай амбан сайд
Монгол улсын 18 он	1928 он	Тэнгэрийг тэтгэсэн хааны 10 он	1746 он

Алхам 3. Асуултад хариулж бичье.

1. “Тэнгэр тэтгэсний 10 дугаар оны бичиг хэргийн дансанд “Эрдэнэ зууд шүхэр хэрэглэж ниссэн банди Буनियाг торлогдон шийтгэсэн, торлог даалгүй үхсэн”-ийг мэдэгдсэн бичгийг үзсэн. Одоо амбасын хуучин данс хар үгүй тул түүхэнд орох гашуудалт тэр баримт үгүй боловч уран зохиолын нэг өгүүллэгт нэр нь орж хойчийн унших хүнд дурсагдаг гэж үүнийг бичлээ.” Эрдэмтэн гүүш Б.Ринчен гуайн энэ үгнээс үүдэн тухайн зохиол бичигдсэн

ач холбогдлыг юу гэж бодож байна вэ? Дүгнэж бичье.

.....

2. “Шүхэрч Буनिया” туурийн дараах эшлэлийг анхааралтай уншаад, Буनियाгийн үйлдлүүдийг өнгөөр ялган зурж тэмдэглэе. Буनियाгийн үйлдлээс чи ямар эрхэм чанарыг өөртөө тусган хүлээж авч байна вэ?

Зуугийн гол сүмийн орой дээрээс дахин нисэх гэж шүхрээ үүрч гараад, татлага холбоог нь хоёр суган дороо бэхлээд доошоо үсрэн татлагыг нь ээлж ээлжээр татаж залсаар урьд урьд өглөөнийхөөсөө нэлээд хол буусандаа бахдаж шүхрээ яаран эвхэж , дахин сүм өөд сэмхэн хөл нүцгэн гүйхдээ, анх лойлинд орхимжоо дэлгэн нисэж явсан лам нарын бяцхан баримлыг үзсэнээсээ санаа авч, хулгайгаар ламын хэрэглэл, номын баринтгийн хуучин даавуу сэм зүүж, багшийнхаа хуучин шүхрийн үлгэрээр хийгээд хашаан дээрээсээ үүрийн шөнөөр үсэрч, шүхрийнхээ голд нь салхи дээшээ гаргах нүхтэй болгож, тэр хэмжээг нь их болгосоор давхар илүү байшингийн дээрээс зүрхлэн үсэрч сургуулийг хийж, шүхрээ хүн унтсан хойно хулгайгаар засаж, сэлбэсээр Зуугийн бага шиг дуган дээрээс үүрийн шөнөөр үсрэн хальж, эцэс сүүлдээ өндөр сүм дээрээс үсэрч, шүхрээ залж, улам улам ахиулан нисэж....

.....

3. Хүсэл мөрөөдөлдөө тууштай үнэнч Буनिया хүү бидний цаг үед амьдарч байсан бол ... гэсэн санааг 3 өгүүлбэрээр бичье.

.....

4. Дараах баримтаас чи юуг эргэцүүлж байна вэ? Товч бичье

Баримт 1: Эрдэнэ Зуугийн ядуу банди Буनिया шүхэр хэрэглэж нисэх оролдлогыг 1746 онд хийсэн.

Баримт 2. 1891 онд Отто Лилиенталь гэдэг герман хүн анх шүхэр хэрэглэж нисэхийг оролдсон

.....

8

Сурагчийн овог, нэр:

Эхэлсэн он.....сар.....өдөр.....цаг.....
Дууссан он.....сар.....өдөр.....цаг.....

СЭДЭВ: ТҮҮХЭН ТУУРЬ

АГУУЛГЫН ТОВЧ ТАЙЛБАР:
Зохиолын баатруудын гадаад шинж, зан байдал, дотоод сэтгэлийн өвөрмөц онцлогийг илэрхийлсэн дүрслэлийг зохиолоос олж, үүндээ тулгуурлан задлан шинжилж болно. /Зохиолын дүрүүдийн гадаад болон дотоод шинж, зан чанар, үзэл бодол нь баатруудын хэл яриа, эдэлж хэрэглэж байгаа зүйл, амьдарч байгаа орчин зэргээр, үг яриа, үйл хөдлөл зэргээр нь дамжин илэрч байдаг./

Дасгал 1. Зохиолын дүрийг тодорхойлъё.

Алхам 1. 7 дугаар ангийн сурах бичгийн 56 дугаар талаас Ц.Түмэнбаярын “Цагаан сүүний домог” -зохиолыг уншъя.

Алхам 2: Зохиолын гол дүр Ойрадын Шар баатрын үйлдэл, үг ярианаас түүний зан төрхийг тодорхойлъё.

<p>1. Шар баатрын хийсэн үйлдэл</p> <ul style="list-style-type: none"> • Мориноосоо үсрэн бууж • Төвөнх нь гүрэлзэж хөл нь чичирч байлаа. • Хоолой чичрүүлэв • Сөхрөв. • Харуусал гуниг дүүрсэн духыг үнссэн. • Үлгэн салган амьтан арай ядан хөлөө зөөж гараад... 		<p>2. Шар баатрын үг яриа</p> <ul style="list-style-type: none"> • Нухацтай агаад догшин асуух • “...атаатны зулзага төрж” гэж шивэгнэв. • Тунхаглан зарла, хоолой зангируулан хэлээд... • Олзны хатнаас охин төрвөл өршөөнө. • Миний хатнаас голомт залгах хүү төрвөл халхтай байлдахыг зогсооно. • Чи юунд намайг мэхлэв,
<p>3 Дүрийн тухай дүрслэл:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Өршөөл эрсэн хүлцэнгүй харц /хиагийн/ • Өлсгөлөн бүргэд олз харсан мэт догшин нүд • Хүрлэгэр царай • Хэзээ ч нулимс гарч байгаагүй гэмээр хурц догшин нүд 		
<p>4. Ойрадын Шар баатрын хийсэн үйлдэл, үг ярианаас түүний зан төрхийг тодорхойлъё.</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>		

Алхам 3. Өмнөх задлалын дагуу зохиолын гол дүр болох Насан хатны зан төрхийг тодорхойлъё,

.....

.....

.....

9

Сурагчийн овог, нэр:
_____Эхэлсэн он.....сар.....өдөр.....цаг.....
Дууссан он.....сар.....өдөр.....цаг.....**СЭДЭВ: ТҮҮХЭН ТУУРЬ****АГУУЛГЫН ТОВЧ ТАЙЛБАР:**

Сэдэв: Зохиолдоо бичихээр олж авсан зохиогчийн санаа бодлыг хэлнэ. Ихэвчлэн сэдэв гарчиг 2 тохирч байдаг. Зохиолд хэний тухай /юуны тухай/ гарч байна вэ?

Гол санаа /гол утга/: Зохиолчийн зүгээс уншигчдад хандаж хэлье гэж онцлон өгүүлсэн санаа. Энэ зохиолоос юуг ойлгов? гэдгээр илэрнэ. Сэдэв нь гол утга санааны хураангуй, гол утга санаа нь сэдвийн дэлгэрэнгүй дүрслэл гэж ойлгож болно.

Дасгал 1. Зохиолын сэдэв, гол санааг тодорхойлъё.

Алхам 1. Зохиолыг уншаад, дараах үг хэллэгийн утгыг зөв харгалзуулж, мэдэж авъя.

1. Тулгар	А. Монгол гэрийн хаалга, хана хоёрын уулзвар газар
2. Хатавч	Б. Хүн болон хөхтөн амьтны умай дахь ургийг харвистай холбосон судсархаг эрхтэн
3. Хаяа	В. Жирэмсэн бие давхар Б. Шинэ тутам
4. Хүй	Г. Хоёр талдаа иртэй, шулуун, хуйд дүрж зүүх, сэлмээс арай бага, ган төмрөөр хийсэн хүйтэн зэвсэг
5. Илд	Д. Юмны зах, хөвөө, хязгаар: гэрийн хаяа (гэрийн хана, туурганы ёроол тал)

Алхам 2. Насан хатны “Хүүгийн амийг өршөө! Та минь өршөө! өршөө!” гэсэн үгийн далд утгыг зөв тайлсныг олъё.

- А. Олзны бүсгүй Монголжинг өрөвдсөн учраас
- Б. Хүүхдүүд хоорондоо солигдсоныг Шарбаатар мэдсэн учраас
- В. Ах дүү нарынхаа цусыг урсгасан аян дайныг дуусгахыг хүссэн учраас
- Г. Насан хатан охиноо Монголжинд өгсөн учраас

Алхам 3. Эхийн сэдвийг илэрхийлсэн хэсгийг олъё.

- А. Ойрад Монголын дайны тухай
- Б. Эхийн элбэрэл хайрын тухай
- В. Шарбаатар болон Насан хатан нарын хайр сэтгэлийн тухай
- Г. Насан хатан болон Монголжин нарын нөхөрлөлийн тухай

Алхам 4. “Тэртээ зүүн хаяанаас тэнгэр өндөрсөн үүрийн сүүн цагаан туяа орчлонг гийгүүлэн мандав аа.” гэсэн төгсгөлийн өгүүлбэрээр ямар санааг илэрхийлсэн бэ?

А. Эхийн хайр элбэрлээр халх ойрадын дайн дуусч, энх цаг ирж байгааг илэрхийлсэн.

- Б. Өглөө болж, нар мандаж буйг илэрхийлсэн.
- В. Зуны сайхан өдөр болох гэж буйг илэрхийлсэн.
- Г. Тэнгэрийн хаяанд боссон цагаан тоос харагдаж байгааг илэрхийлсэн.

Алхам 5: Дараах асуултад хариулъя.

1. Зохиолыг уншаад чамд ямар сэтгэгдэл төрсөн бэ?
2. Зохиолын ямар үйл явдал хамгийн гунигтай байсан бэ?
3. Зохиолын ямар үйл явдал хамгийн түгшүүртэй байсан бэ?
4. Чи зохиолыг уншаад ямар сургамж санаа олж авсан бэ?
5. Хэрвээ чи зохиолч байсан бол зохиолыг яаж төгсгөх байсан бэ? Яагаад?

10

Сурагчийн овог, нэр:

Эхэлсэн он.....сар.....өдөр.....цаг.....
Дууссан он.....сар.....өдөр.....цаг.....

СЭДЭВ: ТҮҮХЭН ТУУРЬ

Дасгал 1. Зохиолын өгүүлэгдэхүүний бүтцийг тодорхойлъё.

Алхам 1. Зохиолын үйл явдлыг зөв дараалалд оруулаарай. Хариултын хэсэгт дугаарыг бичье.

1. Шарбаатарын хатан Насан охин төрүүлж, олзны бүсгүй хүү төрүүлэв.
2. Халх Ойрадын дайн ширүүссэн цаг үе.
3. Ойрадын жанжин “Олзны хатнаас охин төрвөл өршөөнө. Хүү төрвөл дор нь ална. Миний хатнаас голомт залгах хүү төрвөл Халхтай байлдахыг зогсооно.” гэж зарлиг буулгасан.
4. Насан хатны сүүлчийн гуйлт
5. Насан хатан Монголжинд охиноо өгч, Монголжин хүүгээ зөрүүлэв.
6. Сүүн цагаан туяа орчлонг гийгүүлэн мандав.
7. Шарбаатар тунхаглан зарлав.

Хариулт бичих хэсэг: _____

Алхам 2. Туурийн үйл явдал өрнөх болсон шалтгаан буюу зангилаа нь юу байв?

- А. Насан, Монголжин нар хүү, охиноо сольсон явдал
- Б. Насан хатны сүүлчийн гуйлт
- В. Шарбаатарын буулгасан зарлиг
- Г. Шарбаатар хүүхдүүд солигдсон гэдгийг мэдсэн явдал

Алхам 3. “-Чи бид хоёр хаяа, хатавч хоёрт алтан ясаа хэлтэлж, алаг махаа тасалж эх боллоо! Май, Миний охиныг ав! Хүүгээ аль! Чамд үүнээс өөр хүүгийнхээ амийг аврах арга байхгүй. Охиныг минь өрнөөсөө унагасан үр шигээ өврөөсөө салгалгүй өсгөөрэй...” зохиолын энэ хэсэг өгүүлэгдэхүүний аль хэсэгт хамаарах вэ?

- А. Өрнөл
- Б. Зангилаа
- В. Туйл
- Г.Тайлал

Алхам 4. Дараах хүснэгтийг нөхөж гүйцээгээрэй.

Өгүүлэгдэхүүний бүтэц	Үйл явдал
Эхлэл	Халх Ойрадын хурц ширүүн тэмцэл, дайн болж буй байдал
Зангилаа	
Өрнөл	
Туйл	
Тайлал	Шарбаатар хүүхдүүд солигдсон гэдгийг мэдсэн ч Насан хатны сүүлчийн гуйлтыг биелүүлж, “Миний хатнаас хүү төрсөн” хэмээн тунхаглан зарлаж буй хэсэг
Төгсгөл	Тэртээ зүүн хаяанаас тэнгэр өндөрсөн үүрийн сүүн цагаан туяа орчлонг гийгүүлэн мандав аа.

Дасгал 5. Зохиолын эхлэл хэсэг, зохиолын төгсгөл хэсгээр зохиолч ямар санаа хэлэх гэсэн бол? Чи юу гэж бодож байна вэ?

Эхлэл: Амьтай бүхэн цэнгэн жаргамаар тунгалаг сайхан зуны өдөр.

Төгсгөл: Тэртээ зүүн хаяанаас тэнгэр өндөрсөн үүрийн сүүн цагаан туяа орчлонг гийгүүлэн мандав аа.

.....
.....

11

Сурагчийн овог, нэр:

Эхэлсэн он.....сар.....өдөр.....цаг.....
Дууссан он.....сар.....өдөр.....цаг.....

СЭДЭВ: ТҮҮХЭН ТУУРЬ

АГУУЛГЫН ТОВЧ ТАЙЛБАР:
Зохиолын гадаад ба дотоод орчин нь зохиолын сэдэв, утга, дүрийн зан төрхийг тодруулах гол нөхцөлийн нэг юм.
Цогц орчин – Түүхэн цаг үе, нөхцөл байдал, уур амьсгал, цаг хугацаа, зөрчил

Дасгал 1. Зохиолын орчин, нөхцөл байдал нь зохиолын сэдэв, утгыг тодруулахад нөлөөлж байгааг тайлбарлая

Алхам 1: Асуултад хариулъя.

Ц.Түмэнбаярын “Цагаан сүүний домог “ туурь “Амьтай бүхэн цэнгэн жаргамаар тунгалаг сайхан зуны өдөр. Тэртээ холоос уухайлан хашхирах дуу бүдэг бадаг сонсогдож, тэнгэрийн хаяанаас цагаан тоос манарна.” хэмээн эхэлж байна.

Асуулт:

- Энэ хэсгийн агуулгаас ямар таамаглал дэвшүүлж болох вэ? Яагаад уухайлан хашхиралдаж байна вэ? Яагаад тэнгэрийн хаяанд цагаан тоос манарч байгаа юм бол?

.....
.....

Асуулт:

- Тэгвэл зохиол “Тэртээ зүүн хаяанаас тэнгэр өндөрсөн үүрийн сүүн цагаан туяа орчлонг гийгүүлэн мандав аа” гэж төгсөж байгаа нь чухам ямар санааг далдуур илэрхийлж байгаа бол?

.....
.....

Асуулт:

- “Гэрийн баруун хатавчинд Ойрадын Шарбаатарын залуу хатан Насан, тэр тушаа гадаа хаяанд олзны бүсгүй хоёул ханын үдээр шажигнатал зуурч ёолон гиншинэ” гэсэн өгүүлбэрт хоёр бүсгүйн нэг нь хатавчинд, нөгөө нь хаяанд төрж байгаагаар үзүүлснээрээ ямар санаа илэрхийлэхийг зорьсон бэ?

.....
.....

Асуулт:

- Насан хатны “Ах дүү нарын хоорондох дайныг зогсоох юм сан” гэсэн хүсэл эрмэлзэлд ямар нөхцөл байдал гол нөлөө үзүүлсэн бэ?

.....
.....

Асуулт:

- Ойрадын Шарбаатар яагаад “Олзны хатнаас хүү төрвөл дор нь ална” гэж зарласан бэ? Таамаглал дэвшүүлье. Яагаад юу ч мэдэхгүй амгалан нойрсох нялх хүүг “аман хүзүүгээр минь тас харвах атаатны зулзага ” гэж нэрлэсэн бэ?

.....
.....

Асуулт:

- Шарбаатар яагаад хүүг олзны хатнаас төрсөн гэдгийг мэдэж байсан ч “өөрийн хүү” гэж зарласан бэ?

.....
.....

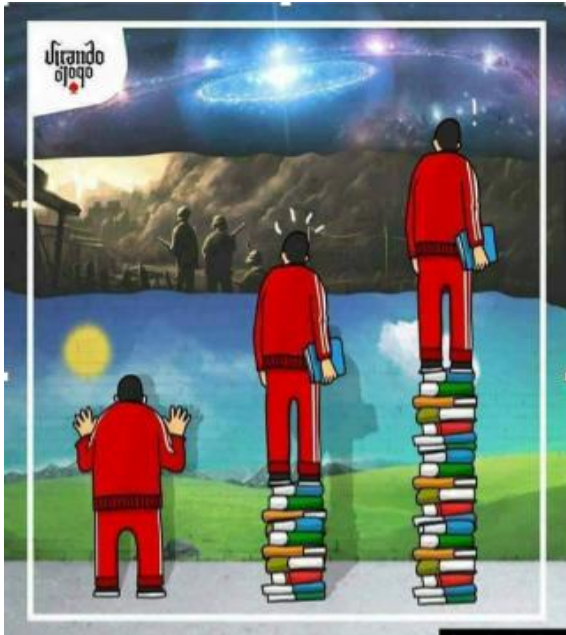
12

Сурагчийн овог, нэр:

Эхэлсэн он.....сар.....өдөр.....цаг.....
Дууссан он.....сар.....өдөр.....цаг.....

СЭДЭВ: БИ УНШИГЧ

Чи хэр сайн уншигч вэ? Ярилцъя.

Асуултын дагуу эргэцүүлье.

- Зургийн санааг товч тайлбарлан бичье.

.....
.....

- Чи хэр сайн уншигч вэ?

.....
.....

- Уран зохиолын номд дурлуулж, ном шимтэн унших шалтгаан болсон, хайрлаж явдаг номоо жагсаан бичье.

.....
.....

- Тэдгээр номоосоо хоёрыг сонгон, гол санааг нь тус бүрд хоёр өгүүлбэрээр илэрхийлэн бичье.

.....
.....

- “Миний номын санд хүний дээд бий” гэсэн үгийн утгыг чи юу гэж бодож байна вэ?

.....

- Танай анги номын сантай юу? Ангийнхантайгаа уншсан номоо хэр ярилцдаг вэ?

.....

- “Ном унших үед хүний тархи хамгийн идэвхтэй ажилладаг тул шинэ, их ач холбогдолтой, үнэ цэнэтэй бодол санаа дараа дараагаар төрж гардаг. Тэдгээрийг тэр дор нь тэмдэглэж авах нь чухал. Уншсан номын тэмдэглэл хөтөлдөг үү?

.....
.....

- Цахим номын сан, утга зохиолын блог, уншигчийн нүүр хуудсаар зочилдог уу? Тэндээс чи ямар шинэ, сонин, хэрэгтэй мэдээлэл уншдаг вэ?

.....
.....
.....
.....

shutterstock.com · 305753447

сэтгэлийг нь зөөлрүүлдэг.

Уран зохиолын ном уншихын ач тусыг чи юу гэж бодож байна вэ? Дараах мэдээллийг уншаад, сэтгэгдлээ бичье.

Энэ баахан тэнхээтэйдээ завдан нэгэн хуудас ном уншваас мөн илүү нэгэн өдөр амьдарсан мэт гавьяа болой.
В. Инжинаши

Ном нь хүнийг сэтгэлийг гэрэлтүүлж, өргөж, хүчирхэгжүүлж, түүний доторх хамгийн сайн хүсэл тэмүүллийг сэрээж, оюун ухааныг хурцалж, зүрх В.Теккерей

Хүүхдийн уран сэтгэмжийг хөгжүүлэх нь нэн чухал. Уран зохиол нь хүүхдийн уран сэтгэмжийг гайхалтай хөгжүүлнэ. Уран сэтгэмж нь хөгжсөн хүүхэд ер бусын баяр баясгалантай болно. Байгаа юмыг байгаагаар нь ойлгодог хүнтэй харилцахад хэцүү шүү дээ. Хүн төрөлхтний өдий болтол хөгжсөн нэг гол тулгуур нь уран сэтгэмж юм. Альберт Эйнштейн “Би хүүхэд байхдаа нарны цацрагийг дагаад гүйх юм сан гэж мөрөөддөг байсан” гэж дурссан байдаг. Энэ нь байх боломжгүй бөгөөд байгалийн хуулийг зөрчсөн зүйл юм. Харин ингэж мөрөөдөж чадаж байгаа нь уран сэтгэмж. Энэ уран сэтгэмжийнхээ үрээр л Альберт Эйнштейн агуу харьцангуйн онолоо нээсэн байж таарах нь. Уран сэтгэмж байгаагүй бол хүн төрөлхтний түүхэнд гарсан томоохон нээлт хийгдэхгүй байх нь. Уран зохиолын хичээлийн үнэ цэн үүнд л оршдог.

...Тэгэхээр ном уншсанаар ухаантай болчихдог гэдэгт би л хувьдаа итгэхгүй байна. Харин хоёр л зүйлийг баттай хэлж чадах нь нэгд, мэдээж хэрэг, мэдлэгийн хүрээ... үлэмжхэн тэлнэ, үүнээс илүү чухал зүйл нь хүний дотоод ертөнц ер бусын баялаг болно. Үүнийг бол би баттай хэлж, нотолж чадах юм. Нэг ном унших бүр дотоод ертөнцөд чинь нэг тийм мод цэцэглэн дэлгэрч буй хэрэг, дотоод ертөнцийн чинь тэнгэрт нэгэн шинэ од гялалзан гарч ирж буй хэрэг юм. Зохиол бүтээлээр нь дамжуулаад тухайн зохиолчийн дотоод ертөнцөд ургаж дэлбээлсэн тэр өөр өөрийн дахин давтагдашгүй өвөрмөц модод, цэцэгсийн үрсийг чи өөрийнхөө дотоод ертөнцөд авчран тарьж ургуулж буй хэрэг. Тэгэхээр хэр их ном уншина тэр хэмжээгээр дотоод ертөнцөд чинь ер бусын их баялаг, гайхамшигт цэцэрлэг шуугин, зүйл бүрийн шувууд шулганан, уул тал үргэлжилж, хот суурингуудад амьдрал буцалж, хүний хувь заяаны онцгой содон огтлолцлууд сүлэлдэн байх болно.

Б.Наминчимэд

Ном бидний өмнө огт өөр ертөнц нээж, амьдрал үнэртэж, тэмцэж, бүтээж, шаналж дурлаж, унаж, мөхөж, сэхэж буй түүх, хүн амьтан өөрсдийн араншин, юутай хээтэйгээ тодорно. Ном биднийг мөсөн уулын ёроолд аваачиж, тэндээс сэтгэхийг шаардаж, биднийг Египетийн пирамидын дэргэд аваачиж бодолд оруулдаг. Ном уншсаны дараа амьдрах хүсэл илүү оргилж, амьдралд шунан дурлаж эхэлдэг, хүнээр бахархах сэтгэл төрдөг.

.....

